

Hans Renders, biograaf van Jan Campert. foto Maartje Blijdenstein

'Jan Campert leidde een slordig bestaan'

Jan Campert is de dichter van het verzetsvers 'De Achtien Dooden'. Voor het eerst is het leven van deze Haagse journalist en schrijver in kaart gebracht. 'Iedereen kent Jan Campert, niemand weet wie hij was', zegt zijn biograaf Hans Renders. Hij reconstrueerde dat vooroorlogse leven en ontdekte een belangrijke brief.

door
Jan-Hendrik Bakker

"Kerels, ik neem geen afscheid van jullie omdat ik dat eenvoudig niet kan, laten we dus maar zeggen: 'Till we meet again' en laten we hopen dat dat niet te lang zal duren."

Dat schreef de Haagse economiestudent Frans van Raalte in 1942 in een afscheidsbrief aan zijn vrienden. Het zijn dramatische woorden omdat Van Raalte al dood was toen zijn vrienden deze brief in handen kregen. De 21-jarige Van Raalte was joods en vreesde dat hij de oorlog niet zou overleven. Hij moet de brief kort voor zijn vlucht poging naar België, vanwaar hij naar het neutrale Zwitserland wilde zien te ontkomen, geschreven hebben.

De lange afscheidsbrief is onlangs te voorschijn gekomen tijdens het speurwerk van Hans Renders, die binnenkort de biografie van Jan Campert, 'Wie weet slaag ik in de dood', zal publiceren.

Frans van Raalte is 'de onbekende jood' van wie sprake is in het verslag van de SD over 21 juli 1942. Toen hield de SD bij de grens met Baarle-Nassau een taxi aan met daarin de journalist en schrijver Jan Campert, diens Bredase collega Martien Nijkamp en de genoemde Frans van Raalte. De laatste pleegde diezelfde dag nog zelfmoord door een capsule met cyaanalkali, hem verstrekt door een bevriende zoon van een Haagse arts, door te bijten. Campert en Nijkamp werden afgevoerd naar

de gevangenis van Breda. Campert bezweek een half jaar later in het Duitse kamp Neuengamme. Ook Nijkamp is daar aan zijn einde gekomen, maar het hoe van de dood van de Bredase journalist is nooit opgehelderd.

Op zijn speurtocht naar het leven van Campert stuitte Renders op de brief van Frans van Raalte. Hij vond deze in Wassenaar bij een van de jeugd vrienden van Frans. Renders: "Iedereen uit Van Raaltes omgeving moet de gebeurtenissen in 1942 ver weg hebben gestopt. Zijn vier jaar oudere zus Constance wist zelfs niet meer dat de stoffelijke resten van haar broer begraven lagen op de begraafplaats Oud Eik en Duinen waar zij al die tijd niet ver vandaan heeft gewoond. Toen de gebeurtenissen weer opgerakeld werden is ze zich ook de begrafenis van haar broer gaan herinneren. Ze was daar zelf bij geweest. Maar heeft dat daarna verdrongen. Dat kwam vaker voor in de oorlog. Het was een methode om te overleven."

Renders begint zijn biografie van Jan Campert met de brief van Van Raalte. Daarna legt hij uit hoe de onderneming Van Raalte over de grens te zetten jammerlijk mislukte. Zeker één eerder 'jodentransport', zoals de Duitse bezetters de vlucht ondernemingen noemden, waarbij Campert betrokken was, slaagde wel. Renders heeft veel onderzoek gedaan in Breda en omgeving naar de gang van zaken. Voor de transporten zouden ongeveer 300 gulden gevraagd zijn door lokale helpers. Campert is later wel verweten dat hij verdiend zou hebben aan zijn hulp. Renders meent dat dat verwijt ongegrond is. "Het geld dat hij vroeg was vermoedelijk alleen om de kosten te dekken."

Verdenking

Zijn constatering is belangrijk omdat rond Jan Campert postuum altijd de verdenking is blijven hangen, dat hij voor en tijdens de eerste oorlogsjaren gesympathiseerde of gecollaboreerd zou hebben met het Duitse nationaalsocialis-

me.

Renders: "Ik heb niets kunnen vinden, behalve dat hij twee min of meer foute boeken heeft vertaald en voor half of hele foute blaadjes heeft geschreven. Het heeft vermoedelijk niets met zijn gezindheid te maken gehad, maar gewoon met het feit dat hij voortdurend in geldnood zat. Door zijn armoede kwam hij in contact met verkeerde vrienden. Dat is zijn lot. Hij leidde een slordig bestaan, woonde op verschillende adressen en was voortdurend in romances verwickeld. Campert heeft later nog eens een autobiografisch werkje geschreven met de titel 'Slordig beheer'. Ik denk dat dat de verklaring van alles is, een slordig beheer van zijn bestaan."

Hans Renders promoveerde op een levensbeschrijving van Jan Hanlo en is sinds kort directeur van het Biografie Instituut. Jan Campert, de vader van de huidige dichter Remco Campert, was in de jaren dertig in Den Haag een bekende persoonlijkheid. Hij schreef voor vele kranten, periodieken en publiceerde daarnaast gedichten en romans.

Renders: "Iedereen kent zijn naam. Hij is de dichter van 'De Achtien Dooden'. Maar weinigen weten iets van zijn leven. De meeste Nederlanders denken dat hij dat beroemde gedicht schreef toen hij zelf in een Duitse dodencel zat. Maar dat is niet waar: hij schreef 'De Achtien Dooden' in het bed van zijn ex-echtgenote Clara Eggink - die daar misschien ook nog wel naast lag. Je weet het nooit met hem. Het gedicht is geschreven ter gelegenheid van de eerste executies van gearresteerde verzetsmensen. Zelf kende hij helemaal geen gevangenis van binnen, behalve dat hij voor de oorlog een of twee dagen opgepakt is geweest omdat zijn ex-vriendin Willy Corsari hem wegens schulden in gijzeling had laten nemen."

'Wie weet slaag ik in de dood' van Hans Renders verschijnt 25 november bij De Bezige Bij.